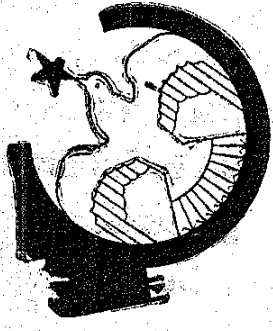

Hayat

*Hayata. daima hayata.. dün-
yaya daha çok hayat katalım!...*

Nietzsche

Cilt I. 15 Eylül 1929. Sayı: 139

Müşahade:

Maarif siyasetimiz

İktisadî noktai naazardan

*[Cumhuriyet Maarifinin genç ve kıymetli vekili, mecmu-
amızın fahrî tahrir-heyeti reisi Cemal Hüsnü Beyin 20 Haziran
1921 tarihli Yeni Cün'de çıkan bir makalesini sayfalarımıza
naklediyoruz.*

*Hayat, bu sayısından itibaren, Cemal Hüsnü Beyin
kalemi ile kuvvetli bir yardımcı bulmuş olduğunu aziz
okuyucularına müjdeler.]*

Maarilin neşir ve tamimi için iktisadî kuvvetlerin inkişafı nasıl lâzımsa iktisat kuvvetlerinin inkişafı için de Maarif o nisbette mühimdir. Bu iki saha biri birinin mütemmimidir.

Maarif siyaseti hemen her memlekette büyük mıkıyasta sanayi ve ticaretin inkişafı zamanına kadar başlıca üç devrede geçti:

İlk devrede mekteplerin vazifesi bir taraftan ruhanî vezâifi talim ve icraya kadir uzuvlar yetiştirmek, diğer taraftan halka dinî akideler telkinile çocukları merasimi diniyeyi hakkile ifa edebilir bir hale getirmektir. İkinci devrede mektepler bu sırf ruhanî mahiyetten çıkarak feylesof ve filologların idaresine intikal ediyor, ve millî şeklini alıyor. Burada tahsil daha ziyade edebî ve bedîîdir Vatan mefhumu bu devrede ikinci bir din akidesi hükmüne geçmiştir. Bundan sonra ensiklopedik ilim devresi geliyor. Mekteplerin programı umumiyetle li saniyat, tarih, riyaziyyat ve tabiiyyat esaslarını ihtiva eder.

Yüksek sanayi ve ticaretin inkişafı

zamanına tesadüf eden son zamanlarda milletlerin tahsil siyasetleri yavaş yavaş daha şe'nî (realist) ve amelî esaslara doğru tebdili istikamet ediyor. İlim fevkalâde tenevvü etmiş ve çok karışık bir şekil almıştır.

Artık umumî ihata şart değildir. Fikrî ve cismî iktidar nisbetinde her hangi bir şubede ihtisas peyda edilmeğe çalışılıyor. Hayat senelerinin daha çok kıymeti vardır. Dünya istihsalâtı mümkün olduğu kadar çabuk ve çok uzuvlara mühtaç; bunun içindir ki darülfünunların yanında teknik enstitüler çoğalıyor. Evelce yalnız darülfünuna methal olmağa yarayan talî mektepler doğrudan doğruya hayata adam yetiştiriyorlar. Yüksek ve aristokratik edebî ve ilmî tahsil yerine daha ziyade demokratik ilmî, amelî bir tahsil yol alıyor.

Bizim bu günkü tahsil siyasetimiz, bilhassa yukarıda saydığımız ikinci ve üçüncü devrelere isabet eden kısımda tecelli ediyor. Memleketin istihsalât esaslarıyla intibak etmiş değildir. Son senelerin mahsulü olarak bir çok talî

mektep mezunlarına malik bulunuyoruz. Fakat bunların istihsalât sahasında oynadıkları rol maalesef görüyoruz ki hiçtir. Ve bu sistemle bundan başka da bir şey yapılamaz. Bunların hepsi mekteplerden çıktığı gün darülfünuna devam edemezde, hayata atılmak mecburiyetinde kalırlarsa (ne yapacağı?) sualile ellerini böğürlerine dayıyorlar.

Mahmut Esat Beyin pek güzel söylediği gibi bu günkü Maarifimiz zengin Maarifidir. Ve bu nevi tahsille biz hatta birinci devrede olduğu kadar Maarifi tamime bile muvaffak olamadık. Filhakika birinci Maarif devremizde en uca köylerimize kadar bir zamanlar Garbin (Seminer, Akademi) denilen yüksek tahsil müesseselerile boy ölçüşecek medreselerimiz vardı. Sonra diğer memleketlerde dinî tahsili yalnız bir sınıfa mahsus aristokratik bir tarzda iken bizde tamamen demokratik şekilde idi. Kur'ani Kerim, Mevlüdi Şerif okuyabilen kız, erkek çocukların adedi denebilir ki köylerimizde bu gün okuyup yazma bilenlerin adedinden belki de fazla idi.

Uykudan sendeliyordu: oturdu, köpekleri yanına aldı, kedi masanın üstüne çıktı, arasıra kendini okşatmağa g-liyordu. Thomè [ne yapacağını bilmiyor, gözlerini kapatıyor, sonra gene açıyordu. Romana'ya kızmıştı: hiddetli hiddet'i söğlenmeğe başladı.

— Benim hasta olduğumu biliyor, gene böyle yapıyorsunuz bırakıyor... Allah esirgesin, ya bir şey olsam, kimden yardım göürüm? Ben kuvvetli, sihati yerinde bir adam olsaydım... Halbuki bu haldeyim... en iyisi bana bakacak bir adam bulmalı.. Buralarda tanıdığım birçok kimseler gibi olsaydım, bana bu muameleyi etmezlerdi! Şimdi her ne iş olursa hemen nha Romana'ya koşuyorlar! Kimin başı ağrısa hemen nha Romana! Nha Romana artık benim değil, herkesin! Allah vermesin, bir yatağa düşsem, bilmem ne yapacaklar!..

Böyle kendi kendine söylenerek kalktı, gene pencereye gitti. Artık batması yaklaşan ay, iri bulutların arasında sapsarı göz küyordu. Thomè Sahyra, şikâyetlerini, kendisini yukarıdan seyreden aya söylemek ister gibi kollarını pencereye dayadı:

— Gece gündüz çalışıp biraz rahat etmek istiyorum; halbuki bütün eziyetlerime karşı elde ettiğim de yalnız bu! Romana bu işleri yapmakla ne kazanıyor ki? ağrılar çekiyor, saçları ağarıyor, üstelik ona bir de büyücü diyorlar. Peki âla biliyorum: Hepsini yüzüne gülüyor, dostluk gösteriyor ama arkadan neler söylemiyorlar... Sanki onların hastaları na bakmağa mecburmuş!.. Başına gelen musibetleri bile görmek istemiyorlar... Artık ihtiyarladı, buna bile aldırıyorlar. İster hava sıcak olsun, ister yağmur yağsın, hemen gelip onu götürüyorlar!

Susup etrafı dinledi. Kuru otlar hafif hafif hışırdamıştı; sonra bütün bu yaprakların altından yavaş yavaş sanki etrafı kollamak isteyen bit şey belirdi. Thomè:

— Sonu var —

“Coelko Netto,, dan nakleden
Nurullah Ata

HAYAT VE NEŞRİYAT

Edebiyata dair

Resimli Uyanışla İçtihat, iki ay evel, iki edebî zümreyi sayfalarına toplamış, iki nevi san'atin mümessili olarak çıkıyorlardı. Aradan çok geçmek-sizin İçtihat'takiler çekildi; şimdi de Uyanış'ın sayfalarını boşalmış görüyoruz.

İster grup halinde neşriyata devam etsinler, ister etmesinler, bunlar bizde yarınki sanat cereyanının rüşeymini teşkil etmektedirler. Bir kısmı geçen sene Yedi meşale ismi altında tanıdığımız gençler, şekilde klasik, mefhumda yenilik taraftarıdır. Diğer zümre ise yeniliği tepeden tırnağa kadar şiire geçirmek iddiasını taşıyorlar. Bizim gibi doğrudan doğruya san'ate hayran olanlar için gaye şekil değil, şiirdir. Bunun için, ne tarzda olursa olsun, muvaffak bir eserin alkışçısıyız. Bu itibarla:

Mademki deniz ruhuna sır
verdi sesinen,

Gel, kurtul o dar varlığının
hendeselerinden!
mısralarından duyduğumuza
yakın bir zevki:

Hazer ruzgârların dilini
konuşuyor, balam,

konuşup coşuyordu!

Satırlarında da bulabiliriz. Yalnız şu var ki klasik şekil mahdut ve obürü hudutsuz görüldüğü halde birincisi ile asırlarca ayrı ayrı söz söyleyen san'atkârlar çıkmış ve onu tüketmemiştir. İkincisi ise, sazını

eline alan her san'atkârda, aynı sesi veriyor. Galiba bu şekilde eser vermek yalnız bir bahtiyara nasip olacak, ve başkaları onun boğuk bir aksi sedası gibi kalacaktır.

Bununla beraber etice hakkında şimdiden kehanette bulunmak kabil değildir. Biz güzel olsun da nasıl olursa olsun fikrindeyiz.

Havalar

Geçen senedenberi intizamını kaybeden havaların henüz kendine gelmekten çok uzak olduğu görülüyor. Kışı nasıl geçirdiğimizi unutmadık. Bahar geç geldi. Yazda öyle... Halbuki son bahar hepsinden fazla aceleci davrandı: Ruzgâr serin, hava yağmurlu, ağaçlar sarı... Kış adeta burnumuzun dibinde; neredeyse meydana çıkacak.

Rasathane fala baktı, bu kış şiddetli olacak dedi. Abdülfeyyaz Bey de bunu tekit etti. Bu iki katlı irşat üzerine İstanbul Şehremaneti hemen harekete geçti, hazırlığa başladı. ... Avrupadan bir kar makinesi getirdi. Kışa karşı tedarik yolunda demek... Kar teminlemeğe mahsus makine geldikten sonra iş kolaylaşmış sayılabilir. Ortada bir odun kömür mes'elesi, bir de iâşe mes'elesi kalıyor. Nasrettin Hoca'nın, sokakta bir nal bulduktan sonra, “işimiz üç nalla bir ata kaldı!”, dediği gibi, şüphesiz onlar da hallolunur.

Mes'ul Müdürü: Faruk Nafiz